

DELAVSKA
 PRÁVICA
 Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop. v slučaju praznika dan poprej - Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. - Nebrankirana pisma se ne sprejemajo Posamezna številka Din 1.50 - Cena: za 1 mesec Din 5.00, za četrt leta Din 12.00, za pol leta Din 20.00, za inozemstvo Din 7.00 (mesečno) - Oglas: po dogovoru Oglas, reklamacije in naročila na upravo Delavskega zbora, Miklošičeva c. 22, I. nad. Telefon 2265. Štev. čekovnega računa 14.000

Angelik Tominec O. F. M.:

Načelno stališče krščanskega delavstva do „Quadr. anno“

(Referat na občnem zboru JSZ 5. junija 1932.)

Uvodne besede

Prezvišeni gospod škof dr. Gregorij Rožman je v posebnem pismu na predsedstvo JSZ z dne 19. t. l. izrazil željo, naj bi merodajni zastopniki krščanskega delavstva, zbrani na občnem zboru JSZ izrazili svoje stališče do papeževe okrožnice »Quadragesimo anno«, da se s tem razpršijo razni dvomi in sumničenja in se omogoči vsem prijateljem krščanskega delavstva sodelovanje brez pomislekov.

Predsedstvo JSZ je mene naprosilo, naj napravim tozadeven referat in resolucijo. Že takoj ko je okrožnica izšla, sem bil naprošen naj isto podobno obravnavam v »Delavski Pravici«, kakor sem obravnaval okrožnico Rerum novarum. Obljubil sem, toda preobilno poklicno delo me je zadrževalo, da tega nisem mogel do sedaj izvršiti, kajti za tako delo je treba mnogo študija. Upam, da mi bo skoro mogoče. Tako sem morda, celo sam nehote kriv, da so se mogla sumničenja glede stališča krščanskih socialistov sploh roditi. Povedal sem sicer to že v »Delavski Pravici« kmalu potem, ko je okrožnica izšla, pa bržkone so to mnogi prezrli.

Razumljivo je, da na današnjem zborovanju ni mogoče izčrpno obdelavati vseh načelnih vprašanj, ki jih obravnava delavska okrožnica Quadragesimo anno. Zato se hočem dotakniti le nekaterih važnejših vprašanj ali recimo spornih točk, vse drugo bom obravnaval pozneje v obširnejši razlagi v »Delavski Pravici«.

Zakaj naziv: Krščanski socialisti

Zakaj smo ohranili ime krščanskih socialistov, čeprav papež izrecno pravi: da nihče ne more biti dober katoličan in pravi socialist (121).

Iz praktičnih razlogov. Zato, da se na prvi pogled ločimo od marksističnih socialistov. Mi sledimo Kristusu in njegovemu nauku, zato se imenujemo krščanske socialiste, oni slede Marksu in njegovemu nauku. Zato se imenujejo marksistične socialiste. Pa zakaj papež potem to poudarja? Zato, ker okrožnica ni pisana samo za Slovence, ampak za vse narode. Resnica pa je, da so ponekod, n. pr. v Nemčiji zlorabljali ime krščanski in verski socializem, ter s tem zavajali marsikaterega dobromislečega delavca v krščanstvu nasprotni tabor. Pri nas te nevarnosti ni, ker ne poznamo drugih kakor krščanske in marksistične socialiste.

Glavne rane današnjega gospodarstva

Kdor ima dandanes le nekoliko oči odprte, vidi brezmejno socialno zlo, pod katerim trpi vesoljno človeštvo in tudi slovenski narod. Glavne rane današnjega gospodarstva so vedno rastoča brezposelnost, velikanski prepad med bogatimi in nemaniči in usuznjanje dela in delavca. Razumljivo je za to, da jim tudi delavska okrožnica Quadragesimo anno posveča največjo pozornost.

Odkod brezposelnost

Odkod je brezposelnost? Nekoliko krivde na tem ima svetovna vojna. Glavno krivdo pa nosi napačno načelo sodobnega gospodarstva, kakor pravi papež Pij XI.: »Zadnje posledice individua-

lističnega duha v gospodarstvu obžalujete vi sami, svobodo trgovanja je nadomestilo gospodarsko samodržstvo, pohlepu po dobičku je sledil prav tako razbrzdan pohlep po moči; vse gospodarstvo je strašno trdo, kruto, brezsrčno« (110). Tako papež. Brezposelnost je naravna posledica gospodarskega načela »čim večjega dobička«. Čim večja produkcija, tem več dobička. Čim manjše plače in čim daljše delo, tem več dobička. Ko je enkrat trg prenatržen, pa počakajmo tako dolgo z delom, da bo zopet proizvodnja potrebna, tačas pa so lahko delavci na cesti. To je brezposelnost, imenujejo jo tudi gospodarska kriza, pa zdi se mi bolj prav, če bi jo imenovali krizo dobička.

Po pravici papež Pij XI. obsoja to načelo. In hujše ga pač nihče ne bi mogel obsoditi (110). Poudarja pa tudi, da se mora gospodarstvo ravnati po načelnih socialne pravičnosti, ki v družbi ustvarjajo pravni in socialni red (89). Ta red pa bo mogoč le, če gospodarstvo ne bo več vodilo načelo čim večjega dobička, ampak potreba konsumentov. Proizvodnjo naj regulira konsum.

Bogastvo ni prav razdeljeno

Velikanski je nadalje prepad med bogatimi in nemaniči. Že to je dokaz, pravi papež Pij XI., da bogastvo ni prav porazdeljeno in dodeljeno raznim slojem ljudi (61, 59). »Bogastvo«, tako doslovno pravi papež Pij XI., »ki se po gospodarsko socialnem napredku vedno množi, se mora med posameznike in med skupine tako porazdeljevati, da ne bo oškodovana skupna korist vseh, ali z drugimi besedami, da ne bo oškodovana obča blaginja vse družbe. Po tem zakonu socialne pravičnosti ne sme en razred drugega izključevati od deleža dobrin. Proti temu zakonu greši razred bogatih, ki je v svojem bogastvu tako rekoč brez skrbi, a misli, da je pravi red tisti, ki daje vse njemu, delavcem nič« (58). »Naj nihče ne misli da bo mogoče javni red in socialni mir proti prevratnim duhom uspešno braniti, če se nemudoma ne pristopi k pogumnemu delu, da se to izvrši« (63).

Vir pridobivanja

Tudi kar se tiče toliko obravnavanega razmerja med delom in snovjo, — ki jo nekateri imenujejo kapital — je nauk papeža Pija XI. povsem enak nauku papeža Leona XIII. Tudi sedanji papež priznava, da je pridobivanje možno ali potom prilastitve stvari, ki je brez lastnika, ali potom dela (52). Prvo je za naše razmere brez pomena, tem večjega pomena pa je drugo. »Delo, ki ga človek izvrši v svojem imenu, je samo, ki prisodi te sadove tistemu, kateri je delal« (52). Če pa kdo dela ob tuji snovi, recimo, če obdeluje kamen, ki ni njegov, je jasno, da ostane kamen last gospodarja, delo pa mora gospodar odkupiti, ali pa mora delavec kamen odkupiti. Kdor je pazno bral obe delavski okrožnici, je lahko videl, da med njima tozadevno ni razlike.

Toda zakaj papež ne reče naravnost, da je le delo, ki daje pravico do pridobivanja? To bi bilo isto, kakor zahtevati od papeža, naj proglasi vsako dediščino, ki jo oče ali mati zapustita otrokom, kot

krivično, in vsak prostovoljen dar kot krivičen, ker je brezdelen dohodek. Poudarja pa sv. oče, da je vsakemu treba dati svoj delež in poskrbeti, da se bo vse porazdeljevanje ustvarjenih dobrin uravnavalo in urejalo po pravcu obče blaginje in socialne pravičnosti (59, 62).

Sodobno gospodarstvo usuznjilo delo in delavstvo

Nadaljnja rana sodobnega gospodarstva je popolno usuznjevanje dela in delavstva. Čeprav ima delavstvo dandanes pravico svobodnega kretanja, česar sužnji v starem veku niso imeli, je v nekem oziru vendar še na slabšem, kakor so bili tedaj sužnji. Tedanji gospodarji so smatrali sužnje kot neke vrste domačo živino, pa so tej živini dali prav potrebno hrano, kakor kmet daje potrebno hrano svojemu živinčetu, dandanes pa mnogi delavci in delavke ne zaslužijo niti toliko, da bi se mogli pošteno prehraniti. Proti temu je edino zdravi zopetna uvedba starega srednjeveškega celovstva, ki ga je uničil gospodarski liberalizem. Zato priporoča papež Pij XI. takim imenovane korporacije, ki niso drugega, kakor oživljeno celovstvo, ki je enako upoštevalo gospodarja in pomočnika delavca. Pot do tega sodelovanja med delavcem in delodajalcem je družabna pogodba, ki jo bo treba polagoma uvesti povsod. Papež ne zahteva, da se ista uvede čez noč, ker tudi suženjstva nekoč ni bilo možno čez noč odpraviti, pač pa uveljavljanje družabne pogodbe priporoča kot najbolj pametno za današnje družabne razmere (65, 66).

O individualizmu in kolektivizmu

Še par besed o individualizmu in kolektivizmu. Papež Pij XI. v svoji okrožnici obadva obsoja, to se pravi, njihove izrastke in obadva priporoča: Obsoja individualizem, ki je v naši dobi postal samosilje in samodržstvo (106—110), obsoja pa tudi kolektivizem, ki zanika vsako zasebno last (46). Obenem pa papež tudi pravi, da ima lastnina dvojen značaj, individualen in socialen (45), to se pravi, da je v nekaterih slučajih bolj koristna individualna zasebna lastnina, kadar pa bi leta škodila obči blaginji, pa da ima država pravico, da se neke vrste dobrine izvzamejo zasebni lasti in pridržijo državi, ker je z njimi zvezana takšna moč, kakršna se brez nevarnosti za občo blaginjo zasebnikom ne sme prepustiti (116). Katere so tiste dobrine, ki naj bi se izzvele zasebni lasti, to je odvisno od krajevnih in časovnih razmer. Občna blaginja tu odločuje. Občna blaginja zahteva družinsko plačo, ona zahteva sigurnost dela in zaposlitve, ona zahteva, da se gospodarske krize, ki so tolikrat pojav čisto navadne dobičkalnosti, čim bolj onemogočijo itd. Kjerkoli so take in podobne pravične zahteve delavstva v nevarnosti, ima država pravico, da taka podjetja ali dobrine izvzame zasebni lasti. Seveda pa mora država tudi paziti, kakor pravilno poudarja papež Pij XI., da ona sama, ki bi morala biti kot kraljica in najvišja razsodnica vzvišena nad stranke, katere skrb je obča blaginja in pravičnost, ne postane sužnja, izročena in zasuznjena pohlepu ljudi, kakor n. pr. dandanes to vidimo v sosedni Avstriji in Nemčiji.

Kdorkoli pozna okrožnico Rerum novarum in kdorkoli je sledil današnjemu razmotrivanju o okrožnici Quadragesimo anno, lahko spozna velikanski pomen obeh delavskih okrožnic. Zato predlagam resolucijo:

Jugoslovanska strokovna zveza izjavlja javno, da so socialna načela, izražena v papeževih okrožnicah: Rerum novarum in Quadragesimo anno, njena glavna vodilna načela. Istočasno pa tudi izjavlja, da bo vse svoje delo in trud usmerila v ta cilj, da bodo ta načela prešla tudi v življenje.

Ob iče sodobnega gospodarstva

Redukcija, brezposelnost, beda in pomanjkanje postaja danes že nekaj vsakdanjega. Marsikdo, ki čita dnevno časopisje, preleti ta obupna poročila tako kakor kakšne sportne ali druge senzacionalne vesti. Navadili smo se tega in smo nekako otopeli za vse to, kar se je svoječasnno imenovalo sočuvstvovanje. Toda, kdor zna dobro čitati in ima samo malo srca, ta ve, da se za temi vrsticami skriva strašno gorje, ki kliče na sodbo. Koliko bede in trpljenja se nam odkriva iz dneva v dan. Vedno večje postaja število tistih, ki bi radi delali, toda dela nimajo. Praznih rok se vračajo k svojim družinam.

Veliko se govori in piše o krizi. Najbolj jo občutita delavec in kmet. Vprašanje pa je, če so se zaradi težkega gospodarskega položaja kaj znižali dobički raznih velikih podjetij in bank. Ogledimo si objavljene bilance, skoraj iste so kot prej. Koliko dobička pa je skritega v raznih drugih postavkah. Tja ne more seči oko ubogega zemljana.

Za delavca pa danes ni ničesar. Še kosčka suhega kruha šestokrat nima. Pa plače — o teh je boljše, da se ne govori. Dva do tri dinarje na uro. Pa kakšno delo! Za dva naj bi delal eden. Kdor noče, naj gre, pride deset drugih. Tako pravijo gospodje podjetniki.

Zlovesči mamon nas je obsedel. Prej ne bo konca, da se nekaj spremeni. Toda kaj? To očitno izigravanje ljudske bede, ki se danes vrši, ne da bi bil kdo za to kaj kaznovan, je v zasmeh vsej »visoki« zapadni civilizaciji.

Samo za trenutek naj bi se tisti, ki imajo danes še kosček kruha, vživeli v življenje družine, čije oče je več mesecev brez vsakega dela in zaslužka. On, žena in trije otroci. S kakšnim strahom prihaja on domov, brez beliča v žepu. In žena? Kaj naj poreče otrokom, ko prosijo kruha. Pri tej tragikiji naj bi se nehalo govoriti o dobičku in mastnih kupcijah. Človek in njegova eksistenca, družina bi morali biti prej nego profit. Marsikaj bi bilo drugače. Toda danes se ta beda izrablja, kriza je dobrodošla podjetnikom — skratka vsem, ki imajo koga, da ga odirajo, da mu znižavajo še to malo plače, kar je imel doslej. Takoj nato pa hitijo, resno kar najbolj morejo, zagotavljati, da tudi nje tare ta strašna gospodarska kriza. Denar pa so nesli takoj, ko so čutili prve sunke, na varno — daleč ven v tujino.

Tako delajo tudi tisti, ki so svoječasnno veliko govorili o nacionalizmu. Nacionalizirali so razna podjetja in rekli, da bodo skrbeli za delo in blagostanje našega malega človeka. V prvih težavah je vsega konec. Strah pred tem, da bi ne izgubili kako paro dobička, нареkuje tukaj »velike previdnosti«. Zato vse redukcije, znižavanja plač vodi »previdnost«, da ne bi šli beračiti tisti, ki imajo delnice, dividende, taničeme in visoke plače.

Svet se podira v temeljih. Vsi dose-danji poizkusi reševanja svetovne gospodarske krize so ničevi, ker k tej re-

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Iz načelstva JSZ

V sredo, dne 8. junija t. l., se je načelstvo na svoji prvi seji konstituiralo sledeče: predsednik Srečko Zumer, I. podpredsednik Jože Rutar, II. podpredsednik France Kordin, načelstveni tajnik ing. Matija Zumer, blagajnik Milan Valand, gospodar Jože Butinar.

Načelstvo bo imelo vsako drugo sredo svoje redne seje. Prihodnja seja bo torej 22. junija. Na ta sklep opozarjamo vse skupine, kakor tudi člane načelstva.

Rudarji

Huda jama. V nedeljo 12. t. m. smo imeli v Laškem sestanek skupine rudarjev. Na sestanku, ki je bil dobro obiskan, je poročal tov. Diaci o glavni skupščini bratovske skladnice, tov. Hočevar pa o obnem zboru Jugoslovanske strokovne zveze, dočim je tov. predsednik Lešnik podal svoje pripombe k posameznim izvajanjem. V debato so posegali tudi drugi tovariši. Sestanek je bil res zanimiv. Naši tovariši izjavljajo, da odobravajo odločno krščansko in delavsko smer organizacije.

Lesno delavstvo.

Bohinjska Bistrica. V težkih razmerah živi delavstvo na deželi. Brezposelnost strahovito narašča. In vendar javnost tega noče videti. Pri nas je posebno prizadeto lesno delavstvo. Delavci, ki so zaposleni po žagah, bodo v par tednih tudi v armadi brezposelnih. Delavstvo, ki si služi svoj kruh z delom v gozdu, je pa tudi prevzelo delo po tako nizkih cenah, da je s tem zasluženkom nemogoče preživljati družino. In zakaj to? Zato, ker delavec skuša eden drugega uničiti. Delo se namreč oddaja potom licitacije. Tukaj potem ni mogoče delavcem dopovedati, da bi složno nastopili, ker pridejo od najrazličnej-

šitvi tisti, ki bi lahko kaj doprinesli, ne prispevajo ničesar, pač pa hočejo od tega imeti dobiček.

Delavec in kmet s svojimi žuljavimi rokami držita, da se vse skupaj ne poruši. Toda, kadar obubožata oba popolnoma, kaj tedaj?

Zadnja okrožnica sv. Očeta resno sviri vse tiste, ki vodijo svetovno gospodarsko politiko, naj krenejo na drugo pot. Toda to je klic vpjočega v puščavi. Ni je sile, ki bi val, ko se bo sprožil, ustavila. Morda pa je to tudi železni zakon narave, ki vse, kar je gnilega, z neusmiljeno doslednostjo uniči. Sele na tem bo moglo zrasti kaj drugega, novega, boljšega in pravičnejšega.

Po predstavah

Ko sem bil majhen, nisem mogel nikoli doumeti, kako je prav za prav v boju, kadar so dnevi topli in jasni, kadar sveti solnce in drevje cveti kot v mesecu maju. Zeleni listi na grmih se stresajo, ptica pod nebom poje k ljubezni, človek na zemlji pa je zadet tik ob srcu, da ne more ničesar več upati, in komaj zmoro moči za poslednjo željo, da bi umrl. Zdaj vem, da je strašno veliko reči, po katerih so ljudje lahko smrtno ranjeni.

Poslušal sem gospo, ki je na glas tožila v kuhinji: Saj sami komaj shajamo, pa jih pride vsak dan deset prosit; in če dam vsakemu en dinar, pomislite, koliko da to na mesec; kje so pa še druge stvari! Dva moža brez posla sta odhajala; dva tovariša, da si dajeta pogum, ko trkata na vrata. Za enega je res preveč sramote, na katero je postavljen, en sam bi ne mogel dolgo vzdržati in bi obupal na cesti.

Dandanes ni več navade, da bi se čemu čudili, najmanj pa je čudno, da je še toliko ljudi pod božjim solncem, ki ne priznajo pravice hlapcu Jerneju. Kdo zna razumeti? S to pravico je namreč kakor z vero in nevero: nikogar se ne da prepričati, nikogar se ne da z dokazi

ših strani. Drugič imajo dostop tudi razni špekulanti, ki prevzemajo ne zato, da bi delali, ampak zato, da delo potem oddajo in pri tem zaslužijo. Tak način oddaje dela naravnost ubija delavstvo. Počasi sicer, toda sistematično.

Apeliramo torej na merodajne kroge, da to preuredijo. Zdaj so ta način uvedli že tudi drugi podjetniki. Kmetje, ki imajo dela na kmetiji več kot dovolj, se vtikajo tudi v kupčije. Ne sicer zato, da bi lajšali bedo, ampak zato, ker to nese. Ali se zavedajo taki ljudje, da s tem uničujejo svoje lastne otroke? Saj ko bo uničil sedanji družabni red nas proletarce, pridejo na vrsto vaši otroci. Le tako naprej gojite vašo sebičnost in uničujte še bolj bedno delavstvo. Toda prepričani bodite, da ni nobena pesem tako dolga, da bi je enkrat ne bilo konec. In nobeno trpljenje tako kruto, da bi ne prišla rešitev. Ti pa ubogi delavec, trpin, okleni se svoje organizacije, ker edino tam najdeš še zaslombo, tam prave tovariše, ki so pripravljeni za tebe tudi kaj žrtvovati, iti s teboj preko vseh ovir do zmage ali pa umreti v tem krutem boju za kruh. Bolje je namreč glasovati za svobodo dela in propasti kot pa z uspehom glasovati za sužnjost dela.

Tovariši, ki ste že organizirani, udeležite se mesečnih sestankov, da se med seboj pogovorimo o vseh težavah ki nas tarejo. Poravnajte članarino redno, saj je od tega odvisno delo organizacije. Obdržite tudi vi, brezposelni, še vedno stik z njo, saj je prispevek tako malenkosten, da ga zmoro vsak, kdor ima le malo dobre volje. Tisti pa, ki se že dalj časa niste odzvali našemu vabilu, bodite vsaj toliko zavedni, da poveste, da odstopite in se vam list ne bo več pošiljal. Saj veste, da se vzdržuje le iz naših prispevkov. Toliko spoštovanja bi gotovo zaslužili tovariši, ki se borijo tudi za vaše pravice. Zapomnite si dobro, da vse pravice, kar jih ima delavstvo, so mu priborile le strokovne organizacije. Da se pa pri nas to tako malo upošteva, je vzrok v tem, ker se slovenski delavec tako malo briga za organizacijo. Zato pa proč z brezbriznostjo! Pojdimo pogumno na delo za naše pravice. In če v tem boju tudi umremo, bodimo kot junaki, ki upajo povedati današnji križni družbi še tik pred smrtjo, da jim dela krivico. Ne bodimo kot plahe ovce, saj smo pošteni ljudje. Nismo zločinci. Ako se nam nalagajo bremena, zahtevamo tudi pravice in jih bomo tudi dosegli, ako bomo složni. Zato pa delavec v organizacijo, ki je svobodna in nikomur odgovorna razen delavstvu. Torej tovariši! Iskreno vabljeni na sestanek, ki bo 3. julija pri tovarišu tajniku. — Odbor.

pridobiti. Kakor se milost komu razodene, tako je. Vse lepe besede so odveč, Jernejevo pravico priznaš, ali je ne priznaš, tu je druga zgodovinska ločitev duhov.

23. maja je »Svoboda« prvič igrala Hlapca Jerneja v operi. Ljudje so posredli skoro vso hišo. Vsaka beseda je bila pozdravljena, čez rampo in nazaj se je prelival isti ožen upornosti, kakor da je stal v prostoru en sam slovenski hlapec, ki se pravda z gospodom. Cankarjeva povest je že last osnovnih, pritisanih plasti naše družbe, od srca je povedana in brez komentarjev od srca sprejeta.

Ferdo Delak je dobro priredil povest za oder in jo spretno nanj postavil. Scena je ves čas ista in odprta kakor ta svet. Polarnost tega sveta: Jernej in gosposka. Jernej ni sam na odru; on nosi ime in poklic in prvo besedo, ali z njim je zbor, množica, ki daje sozvočje prvemu glasu in splošno veljavnost pravdi. Gosposko, v vseh oblikah neomajno, statično, podaja ena oseba.

Zbor je v igri zmagal, Jernej je bil pristen, gosposka izrazita. Gledalci so bili na kraju prav blizu tega, da bi zapeli pesem svojega razpoloženja, ko je Grafika zaigrala Marsejezo.

Krekova družina

Zbor Centrale Krekovih družin se bo vršil v nedeljo dne 19. junija 1932 ob 9 dopoldne v dvorani Delavske zbornice na Miklošičevi cesti v Ljubljani. Vse družine vabimo, da gotovo pošljejo svoje delegate s pismenim pooblastilom. Vstop ima tudi vsak član. Predloge pošljite takoj. — Odbor.

Vabilo

na

redni občni zbor

gradbene zadruga „Delavski dom“ r. z. z. o. z. v Ljubljani, ki se vrši 23. t. m. ob 8 zvečer v prostorih J. S. Z. (De. zbornica)

Dnevni red: običajen

Vabi odbor!

Nova uredba o borzah dela

Minister za socialno politiko in narodno zdravje je predpisal uredbo o izpremembah in dopolnitvah uredbe o organizaciji posredovanja dela z dne 26. novembra 1927.

Snovanje in uprava javnih borz dela sloni na načelu samouprave. Samoupravni organi borz dela so upravni odbori. Ti obstajajo iz predsednika in njegovega namestnika. Ta dva določa minister za socialno politiko in narodno zdravje iz vrst višjih strokovnih državnih uradnikov s fakultetno izobrazbo;

iz zastopnikov in enakega števila namestnikov delavskih in delodajalskih zbornic.

Upravni odbori volijo iz svoje srede kot svoj izvršilni organ ravnateljstvo. To obstaja iz treh oseb, in sicer predsednik upravnega odbora odnosno njegov namestnik in po en zastopnik delavske ter delodajalske zbornice.

Pri ministrstvu za socialno politiko in narodno zdravje bodo ustanovili »Osrednjo upravo za posredovanje dela« kot osrednji organ javnega posredovanja dela v državi. Osrednjo upravo sestavlja devet oseb in sicer: upravnik osrednje uprave za posredovanje dela kot predsednik in osem drugih članov, ki so:

po trije zastopniki delavskih in delodajalskih zbornic, en zastopnik centralnih delavskih organizacij in en zastopnik centralnega tajništva industrijskih korporacij. Sredstva borz dela bodo ista kot dosedaj.

Natančneje bomo pa obravnavali preustrojitev borz dela, ko dobimo v roke uredbo samo.

Komur je hudo, kogar iz dneva v dan življenje teži, naj spusti rokave čez svoje lakti in gre med otroke. Nekako tako se menimo ob mladinskih prireditvah, kjer nastopajo otroci in deklamirajo, kar smo jim dali. Saj so za nas, ki smo tako veliki, takile dogodki kot solnce, ki ga je nekdo nadolil v naše dni.

V soboto je priredila »Svoboda« Delavsko mladinsko akademijo v Delavski zbornici. Deklamacije, jazz, solo-petje, mladinska igra. Koga naj imenujem? Saj otroci so vsi pridni, dokler ne odrastejo. Samo to moram povedati, da je bila mala Saša kakor zvezdica, ki se je utrnila čez oder, ko je govorila Samčevo Pesem o luni.

Bodo otroci res kdaj verjeli le v zemljo in njen kruh?

V soboto zvečer 4. junija t. l. je v Delavski zbornici odigral Dramatski odsek JSZ »Dva bregova« od A. Leskovca.

Takšen je nauk Macafurja, mojstra in poglavarja beračev: Velika reka loči ves svet v dve polovici; na enem bregu so berači, na drugem gospodujoči, in nobenega mostu ni, ki bi jih zvezal. Kamor kdo pade, tam mora ostati, ter ne sme in ne more na drugo stran. Macafur je neznan oče in dobitnik svojemu sinu Kristofu Bogataju. Kot advokat se Kristof vrača k svojim ljudem, da bi povr-

Odpust delavcev brez odpovedanega roka

V vedno večjem obsegu se pojavljajo slučaj, da podjetniki odpuščajo delavce brez vsakih stvarnih in utemeljenih razlogov iz dela brez odpovednega roka. Posebno se to dogaja v stavbeni stroki.

Novi obrtni zakon predvideva v § 234 v točki 1. glede odpovednega roka sledeče:

Kolikor ni za uslužbenca ugodneje dogovorjeno, ali kolikor ni s tem zakonom za poedine vrste pomožnega osebja drugače določeno, se določa kot odpovedni rok službenih razmerij najmanj 14 dni.

Poleg tega pravi § 241 istega zakona, da ima delavec, ako ga je službodajalec predčasno brez važnega razloga odpustil iz dela, pravico do plače vse do dne, ko bi mu potekel po zakonu določeni odpovedni rok.

Ako se vse, kar gre v korist delodajalca, striktno in točno izvaja, naj se potem tudi to, kar daje zakon delavstvu.

Gotovo je, da bodo te krivice prenehale, čim bodo delavci bolj zavedni in organizirani. Eden danes ne pomeni ničesar — vsi pa mnogo ali vse.

Tuina nam vrača izseljence

V brzovlaku Salzburg—Jesenice so se mi pridružili trije Dalmatinci. S svojim bornim imetjem, ki je obsegalo nekaj ročnih kovčkov, napolnjenih s staro obleko, so se vračali domov v Dalmacijo. Pet let so bili v Belgiji. Delali so pri visokih pečeh zadnja in najtežja dela.

Med nami se je razvil razgovor, ki je odkrival vso tragiko naših izseljencev. »Dela ni, pa se vračamo«, so dejali. Zaposlenih nas je bilo nad 10.000, sedaj jih je še nekaj nad 5000. Tujci so prvi, ki pridejo na vrsto pri redukcijah. Toda tudi tisti, ki imajo še delo, komaj živijo. Delajo samo po 2 do 3 dni v tednu. Zaslužek ne zadošča niti za hrano in stanovanje. Mnogo jih je, ki bi se radi vrnil domov, pa nimajo za to potrebnih sredstev. Mi smo z nadčloveškimi napor pri delih, ki jih domači delavci niso hoteli vršiti, še pred letom dni zaslužili, kar nam omogoča povratek. Ako pa tega ne bi imeli, bi morali tako kot drugi stradati in čakati boljših dni. Nekaj frankov nam bo ostalo od vožnje, skromni smo, pa bo že za nekaj časa. Do tedaj pa bo zopet kje kaj zaslužka.

Ob slovesu smo si podali roke. Toda ali so bile to sploh roke? Videl sem že nešteto rok, trdih in negibnih od težkega dela, toda kaj takega še ne. Do kosti razorane, žuljave dlani so strahotno dokazovale vso njihovo borbo za vsakdanji kruh. S krvavimi rokami, z izsušenimi

nil dobitniku svoj dolg, in vzljubi Rono, Rona, dekle s tega brega, ki ne pozna nobenih nauk in nobenih ograd, hoče za klicem svoje ljubezni in prostosti. Kristof pride ponjo in poziva ostale s seboj, da jih popelje na zrak drugega brega, ali manjka mu iskrenosti, na tihem računa, da bo napravil karijero. Ele-re, najrazumnejši učenec Macafurjev, ki sam vdano ljubi Rono, ubije Kristofa z nožem.

Berači — ljudje zase. Ta zavest in mavha pa je tudi vsa razlika, ki jih deli od drugih. Njim je prav za prav dobro, kakor živijo, svojo filozofijo imajo in svoje opravke. Razkol z ostalim svetom sicer je, toda to ni nič hudega, tu ničesar ni treba spreminjati. Nič prijateljstva, pa če ostane vsak pri svojem, tudi sovraštva ne.

Igra ni imela dosledne realistične rešitve ter je v tretjem dejanju prejela izrazito romantično nastrojenje, poudarjeno z zanimivo sceno. Igravci so bili na svojem mestu, zlasti osrednja trojica mladih je odigrala skoraj dovršeno. Vendar beračim se človek še nasmejati ni mogel, pretiranost je bolj neugodna.

Nekaj posebnega je, da začenjajo delavski odri svoje predstave z godbo. Človek ima željo in upanje, da bo v Delavski zbornici nastal visok, odlašajoč temelj na svojem bregu. Pjer.

obrazi se vračajo, kateri se sploh še morejo vrniti. Kovači so, ki z delom svojih rok kujejo zlato, toda vračajo se brez njega. Delo njihovih rok uživajo drugi. Povsod ista strašna in žalostna slika, pa govorimo o modernizaciji tehničnih na-

prav. Da, toda one bodo izpile še zadnje srago krvi, ki jo delavstvo ima.

Verujem v vstajenje delavstva, ki bo prej ali slej s svojimi žuljavimi rokami ustvarjal blagostanje sebi in izločilo vse tiste, ki živijo na račun njegovega dela.

Doma in po svetu

Napad na dr. Budaka, znanega hrvatskega javnega delavca, je izvršil v Zagrebu neki Sačirovič. Dr. Budak leži v bolnišnici in je njegovo stanje opasno. Zaradi tega se je zglasila pri banu v Zagrebu številna deputacija hrvatske javnosti in ga zaprosila, da se atentat temeljito razčisti. Poslanec dr. Nikič je stavil na notr. ministra Sršića vprašanje in zahteval, da se javnost obvesti o vseh okolnostih tega napada.

Vprašanje unitarizma oziroma federacije je stavil dr. Nikič in njegovi tovariši v belgrajski skupščini vprašanje na ministrskega predsednika dr. Marinkoviča. Zahteva pojasnilo glede njegovega govora v Nišu, kjer je govoril, da je prvo vprašanje v naši državi vprašanje federativne, odnosno centralistične ureditve države. Na istem shodu pa da je aktivni minister Demetrovič govoril prav nasprotno, da danes ta vprašanja za Jugoslavijo spričo gospodarske krize nikakor niso aktualna. Nekateri listi v Belgradu dr. Nikiča radi teh interpelacij zelo ostro napadajo.

O sporazumu med Francijo in Anglijo ve poročati meščansko časopisje. Sporazumeli naj bi se načelno o reparacijah, vojnih dolgovih in razorožitvi. Prav tako dobi Avstrija po tem sporazumu posojilo 170—200 milijonov šilingov. Posojila bodo dobile tudi druge podonavske države, ki bi morale sicer proglasiti moratorij. Kot predpogoj avstrijskega posojila pa zahteva Francija od Avstrije ponovno izjavo, da ne misli na priključitev k Nemčiji.

Občni zbor glavne bratovske skladnice

(Dalje.)

K pokojninski blagajni je potrebno pripomniti, da ima 15 in pol milijona premoženja, kar pa je malenkost, če pomislimo na število upokojencev, katerega smo že v zadnjem članku navedli. Za tako število upokojencev in za tako število aktivnih članov bi bila potrebna rezerva do 150 milijonov dinarjev. To bi tudi odgovarjalo predvojniam 11 milijonom zlatih kron.

Kako je zašla pokojninska blagajna v težkoče, je razvidno iz sledečih števil: Leta 1925, to leto je namreč stopil v veljavo, sedaj veljavni pravilnik, je imela pokojninska blagajna izdatkov 1.805.965 Din, leta 1931 pa že 12.262.449 Din. Polnopravno zavarovanih aktivnih članov brat. skladnice je bilo koncem leta 1925 16.737, koncem l. 1931 11.592. Na drugi strani pa je bilo, koncem l. 1925 upokojencev: članov 216, vdov 58, sirot 95, skupaj 369. Koncem l. 1931 že 1604 članov, 398 vdov in 495 sirot. Skupaj 2499. Iz navedenih števil je razvidno, da članstvo pri bratovski skladnici pada, da pa na drugi strani število upokojencev raste, radi česar je torej razumljivo, da nastaja v pokojninski blagajni primanj-

kljaj, ki ga je treba kriti in to predvsem iz prispevkov aktivnih članov in prispevkov podjetij.

Pokojninski sklad ima predvsem namen podpirati staroupokojence. In podjetniki so že opetovano poskusili iznebiti se tega bremena. Plačevati namreč morajo 5 Din od tone prodanega premoga. Iz tega fonda pa dobivajo podpore tudi tisti novi upokojenci, ki imajo malo pokojnine in ki so brez lastnih sredstev. Zato je popolnoma neupravičeno utemeljevanje podjetnikov, češ staroupokojencev je vedno manj, zato se naj ta sklad ukine.

Že pred leti je glavna skupščina sklenila, da se pobira pri krajevnih bratovskih skladnicah po 2 Din od člana mesečno kot fond za stavbo okrevališča na Jadranu. Vendar je pozneje nastajalo mnenje, da naj bi se raje gradilo zdravilišče za tuberkulozne, n. pr. na Golniku. Iz informacij pa, ki jih je dala uprava na Golniku, je razvidno, da bi kljub temu da bratovska skladnica sama stavbo postavi in opremi, stalo zdravljenje in oskrba za člana 50 Din dnevno.

(Dalje.)

Seja predsedstva MKSK

V torek in sredo, dne 7. in 8. t. m. se je vršila v Stuttgartu (Nemčija) seja predsedstva mednarodne krščanske strokovne zveze kovinarjev. Seje so se udeležili zastopniki sledečih držav: Nemčije, Francije, Belgije, Holandije, Češke, Ogrske, Švice, Avstrije in Jugoslavije.

Iz posameznih poročil je bilo razvidno, da predsedstvo pazno sledi delu zvez v posameznih državah. Poleg tega stoji v stalnih stikih po svojem članu tov. Henselerju, ki se je seje tudi udeležil, z mednarodnim uradom dela v Genavi.

Sejo je vodil sivolasi predsednik tov. Wieber. Uvodoma se spominja ravnatelja mednarodnega urada dela A. Thomasa, ki je tako nenadoma umrl. Sicer po mišljenju ni bil naš, toda bil je sin revnih staršev in je vse njegovo delo bilo usmerjeno samo za delavstvo. Naj mu dobri Bog poplača vse, kar je v tem pravcu delal tudi za nas.

Stanje zveze se od zadnje seje ni mnogo izpremenilo. Kovinarsko delavstvo vsega sveta je pri brezposelnosti najbolj prizadeto. Imamo 25 milijonov brezposelnih. Od teh jih ima samo Nemčija 6 milijonov. Najbolj trpijo na brezposelnosti Nemčija, Anglija in Amerika. O vzrokih se je že mnogo govorilo in pisalo. Začetki bo treba ravno od strani delavstva bolj energično zahtevati od držav in politikov, da je treba temu narediti konec. Mednarodni urad dela se mnogo trudi in išče pota, kako omiliti brezposelnost. Izšla je posebna knjiga, ki ugotavlja motnje v sodobnem gospodarstvu. Velik del krivde leži na vladah in narodih samih. Sli smo nazaj najmanj za 1000 let. Ljudje, ki forsirajo te razmere, ne govorijo v interesu narodnosti ali izboljšanja industrije, marveč samo v imenu lastnega profita. Nikoli ni bil še nacionalizem tako izrabljen in sovraštvo med narodi tako veliko. Ravno delav-

stvo bi moralo v bodočnosti ustvariti novo družbo, ki bo vsa ta zla odpravila. Namesto cvetoče trgovine zapira vsaka država z visokimi carinskimi zidovi svoje produkte. Vsi ukrepi ne bodo pomagali ničesar, dokler ne bodo ustvarili ponovnega zaupanja v industrijo in trgovino. Tega pa profitni sistem, ki danes vodi mednarodno trgovino, ustvariti ne more. Ako bi se sklepi mednarodnih konferenc začeli tudi praktično izvajati, tedaj bi bilo prav gotovo drugače. Imamo stike s celim svetom, pa so kljub temu narodi med seboj bolj razbiti in razdvojeni kot kedaj poprej. Vsa moderna tehnika nas ni prav nič zblížala, marveč le še bolj razbila. Krščanski socialisti, kakor tudi marksisti, bomo morali tukaj za skupne delavske interese delati kot en mož. Žal, da je to vedno težko doseči. Dokaz, temu je ravno zastopstvo socialističnih strokovnih organizacij v mednarodnem uradu dela, ki nam razen pokojnega ravnatelja Thomasa ne priznajo tistega, kar nam po številni moči pripada.

Nadalje je predsednik še poročal o brezposelnosti, ki postavlja zvezo v silno težko nepravilno. Ta brezposelnost pa ni vedno utemeljena in jo mednarodni kapital izrablja v svoje namene. V vseh državah je socialna reakcija na pohodu. Zato je treba še večje mednarodne skupnosti za delavstvo. V Nemčiji imamo sedaj ministra za socialno politiko bivšega ravnatelja tovarne Krupp. To, kar se dogaja v Nemčiji, je tudi drugod.

Nadalje se je ugotovilo članstvo posameznih zvez. Iz poročila je bilo razvidno, da članstvo kljub krizi raste.

O stanju svojih zvez so poročali vsi člani predsedstva. Poročila so bila zelo zanimiva in poučna. Glavno, kar bi iz tega poročila, mogli posneti, vsaj za nekatere države, je to, da so strokovne organizacije pri njih še vedno pod vplivom politike. Zato tam tudi strokovne organizacije ne uspevajo tako, kakor bi bilo potrebno. Ravno radi tega se je pri debati poudarilo, da je strokovna organizacija v svojem delu samostojno telo, ki nikoli ne sme služiti interesom kakih

političnih grupacij. Delo strokovnih organizacij mora biti v vsem svobodno in mora služiti samo interesom delavstva.

Na koncu je bil odobren predlog, da se tudi prihodnje leto vrši kongres. Čas in kraj bo še naknadno določen. K zaključku seje, ki je trajala dva dni, se je sprejela sledeča resolucija:

Seja predsedstva Mednarodne kršč. strokovne zveze kovinarjev ugotavlja temeljem poročil posameznih zvez, da se je položaj kovinske industrije in zaposlitveno razmerje od laniškega leta poslabšal in da je velika nevarnost, da bo privedel do katastrofe.

Ponovno dviga predsedstvena konferenca svoj glas in opozarja na svoje izjave v l. 1930 in 1931, v katerih ugotavlja, da moramo iskati vzrok za katastrofalen razvoj gospodarstva v vseh državah in deželah v tem, da še ni rešeno vprašanje reparacij in mednarodnih dolgov. To stanje more uničiti še zadnji ostanek zaupanja, ki je predpogoj za upostavitve zdravega svetovnega gospodarstva. Gospodarski protekcionizem (zaščita) stavlja nenaravne meje med deželami, ki producirajo, in med deželami, ki bi te produkte potrebovale. Radi tega izločuje gospodarski protekcionizem dežele in države iz gospodarstva, znižuje plače delavstva in s tem tudi njen življenski standard. Vse to pa ne bo položaja zboljšalo, ampak poslabšalo.

Bistveno sredstvo za vpostavitve medsebojnega zaupanja bi bilo po mnenju predsedstvene konference ureditev reparacijskega in zadolžitvenega vprašanja. Delavstvo je leta in leta zasledovalo z velikim hrepenenjem delovanja politikarjev in strokovnjakov. Toda bilo je vedno razočarano. Sedaj mora biti temu konec in državniki morajo napraviti vendar enkrat sklepe, ki bodo omogočili rešitev tega vprašanja.

Konferenca naroča svojim zastopnikom, da izglasujejo na predstojećem kongresu krščanskih strokovnih organizacij v Antverpnu slično resolucijo, zastopnikom posameznih držav pa priporoča, da deluje vsak v svojem delokrogu v smislu idej te resolucije.

Kako dela velekapital

Pri zadnjih volitvah državnega predsednika so se politično ustvarile tri grupe volivcev: hitlerjanci, železna fronta (centrum socialdemokracija itd.) in komunisti. Okoli teh grup so se porazdelili tudi kapitalisti.

Znano je, da financira Hitlerja Viljem II, zveze jeklene industrije, Thyssen in drugi.

Železno fronto so podpirali: Krup, Siemens, Borsig, Duisberg in drugi.

Sploh je za vso politiko zadaj veleindustrija. Kakor znano propagira Hitler inflacijo, ne da bi pri tem mislil na kako smotrno gospodarstvo, dočim se protivi sedanja vlada vsaki inflaciji.

Zakaj?

Za Hitlerjem je zveza jeklene industrije pod vodstvom Thyssena in vzhodni veleagrarci. Ti so zadolženi do ušes. Upajo torej, da bodo mogli potom inflacije črtati vse dolgove.

Za centromom stoji kemična industrija, industrija barve, in koncerni industrije za izgotovljeno blago. Te vrste industrija ni tako zelo zadolžena. Vrh tega razpošilja 70% svojega blaga v inozemstvo. Zaradi tega ne potrebuje inflacije, nasprotno škodovala bi ji. Zato boj centroma proti inflaciji.

Sploh izvajajo ti koncerni odločilen vpliv na notranjo in zunanjo politiko. Zaradi tega je razumljivo, da je Brüning vedno z veliko pripravljenostjo priskočil na pomoč s težkimi milijoni, če so prišli ti koncerni v zagato. Saj vemo, kako

hitro je vlada likvidirala razne polome bank, polom Hapaga, severno-nemškega Lloyda, Junkersovih podjetij, kako je podpirala veleagrarce in fevdalno plemstvo. Vemo pa tudi, kako so bili po raznih zasilnih naredbah prizadeti mali ljudje. Neka vdova s tremi otroki je prejela n. pr. pokojnine pred 4. navedbo 210 mark, po 4. navedbi le 90 mark.

Iz tega je razvidno, kako si zna kapitalizem poiskati zaščito v raznih strankah. Zato ne bo padla moč kapitalizma, dokler ne bodo padle kapitalistične stranke. Centrum spretno skrivajo svojo kapitalistično mišljenje za vero, za razne socialne geste itd. Centrum podpira tudi katoliški delavci. To je ravno tragično, da delavstvo ne izprevidi, da nima prav nobenega vpliva na vodstvo stranke. Meni, da je vse v redu, če sklepa nekaj tajnikov delavskih strokovnih organizacij. To ne pomeni vodstva. Vodstvo je vse kaj drugega. Direktno izvajanje načel organizacije: v politiki in gospodarstvu. K tem izvajanjem pa ne bo velekapital nikoli pripustil delavstva kot takega. Zato bo imelo delavstvo pri krščanskem gibanju meščanstva le vlogo in nalogo kulija, in sicer tako dolgo, dokler ne bo delavstvo tega izprevidelo in krenilo svojo samostojno pot, ali pa dokler ne bo delavstvo zapustilo delavske organizacije in se preselilo drugam, kakor v Avstriji. Delavski voditelji se pač ne zavedajo velike odgovornosti pred Bogom, ker se ne bore za dosledno in brezkompromisno krščanstvo.

Podpiranje granitne industrije drugod

Bavarsko ministrstvo je razpisalo v svrhu tlakovanja državnih cest dobavo granitnih kock ter je bilo to naročilo, približno 1700 vagonov, zamišljeno kot pomožna akcija v prid bavarske granitne industrije. Ker se je radi danjih prilik zamoglo kajeti samo malenkostno posojilo, je bil večji del za leto 1931 projektiranih cestnih del odložen, samo da se je moglo naročiti gori omenjeno dobavo, pri kateri so se morali dobavitelji obvezati, pet šestin naročila na novo izdelati in v izdatni meri dati zaslužka brezposelnemu delavstvu. Tako na Bavarskem! A pri nas? Država ni

vzela do sedaj v pretres tlakovanje niti ene svojih velikih in važnih cest, bano-vine se zadovoljujejo kljub velikim predvidenim stroškom z malenkostnim krpanjem, med tem ko naše mestne občine, s častnimi izjemami, razumejo devizo štednja tako, da ali sploh ničesar več ne izdajajo za tlakovanje svojih ulic, ali pa favorizirajo nerentabilno asfaltiranje ter s tem povečavajo brezposelnost in razen tega izdajajo denar svojih davkoplačevalcev v tujino.

Tako »Trgovski list«. Z ozirom na ogromno brezposelnost, ki povzroča v zadnjem času zelo občutno nastopa, pod-

pišemo v celoti. Sicer pa to ni edini slučaj, da ne upoštevajo naših izdelkov in s tem odpirajo na stečaj vrata brezposelnosti.

To in ono

Huda jama. Pretekli terek smo pokopali tovariša Horjaka Ivana. Kot malega posestnika sin je bil tudi rudar. Dne 2. t. m. je skočil na voz, naložen s senom, a je na drugi strani padel tako nesrečno z voza, da je na posledicah te poškodbe podlegel v celjski bolnišnici. Bil je miren in blag fant, star šele 31 let. Naj počiva v miru.

V Rečici, 10 minut od rudnika Huda jama, se je pod kozolcem obesil posestnikov sin Kozovinc Karel.

Polhov gradec. Krekova družina Polhov gradec-Dvor priredi dne 26. t. m. ob 3 popoldne v Marijinem domu v Polhovem gradu poučno filmsko predstavo: »Od tobakovega lista do cigarete.« K predavanju ste vsi prijazno vabljeni; posebno člani družine se ga gotovo udeležite.

Povratek k ročnemu delu. Tovarna cigaret Perusa v Münchenu je poskusila zanimiv eksperiment. Na novo je nastavila par sto delavk, da izdeluje cigarete v ročnem delu. **Tvrdba hoče na ta način zmanjšati brezposelnost** in je prepričana, da bi se dvignila tudi splošna konsumna moč, če bi našel njen zgled posnemalce. Z roko izdelane cigarete so kvalitativno visoko nad strojnim delom. Ker bo cena cigaret naravno nekoliko večja, bodo skušali dobiti od države davčne olajšave.

Nove knjige

Miroslav Krleža: »Glembajevic«.

Pred dnevi se je pojavila v izložbenem oknu zagrebske založnice »Minerve« okusno opremljena knjiga Miroslava Krleže: »Glembajevic«. — Imenovana knjigarna bo izdala v določenem roku vsa objavljena (v revijah in knjigah, Nolit, Kohn) in neobjavljena Krleževa dela v 18 knjigah. Tako bo ta največji jugoslovanski socijalni pisatelj sedanosti, katerega se Zagreb tako namerno ogiba in o katerem oficijelna hrv. kritika tako trdovratno molči, ves na razpolago čitateljem.

Pričujoča knjiga obsega drame: »Gospoda Glembajevic«, »Ledac«, »U agoniji«; zraven pa še sedem novel, ki so raztrgane kakor fragmenti iz velikega, nedovršenega romana. Od treh dram sta prvi dve znani Slovincem iz ljubljanskega Narodnega gledališča; zlasti prva je vzbudila občo pozornost; ta je tudi najboljša drama Krleže, ostali dve sta močni le po duhovitem dialogu, manj po dejanju. Vendar vse tri, kakor tudi odlomki iz proze, zajemajo iz iste jame: iz Glembajevih, totalnih degenerirancev, ki nimajo na svetu ničesar drugega več ko valjanje v maščobi, žrtje, prešustva in mrzlo nepriznanje človeških pravic delovnemu sloju. Ti Glembajevi pa niso le neka določena družina, temveč predstavljajo ves izbrani razred meščanskih plemenitnikov izpred vojne pa tudi iz današnjih dni. Je torej vse to iztrgano iz življenja, zato tem bolj biča. To je za Krleža tipično, da nikomur ne prizanaša, ne vidi nikakega oproščenja, brezobzirno udarja po vseh demarnih ljudeh. Vsi ti ljudje so zanj brez izjeme degenerirani perverznejši, pijavke četrtega stanu, torej gnila in lažna sodobna družba, katere se mora umakniti onim stotisočem, ki so doslej stali raztrgani in gladni ob bogataševi mizi in pobirali drobtine...

Kakor sem že omenil, moramo v Krleževih delih podčrtati zgoščene, sočne dialoge, ki se zarežejo v bravca kot rdeče železo; živi bič so. Takega stavka v drami ne zna dati nihče od jugoslovanskih umetnikov. Je pa Krleža skoz in skoz nihilist. Poruši zgradbo, sezidati je ne zna. Bravec ostane po prečitanem delu zlomljen in brezupen, nikjer nobene luči...

Knjiga se naroča pri založnici »Minerve«, Zagreb, Gunduličeva ulica. — bič.

Za kratek čas

Slučajno zadel. Gostilničar iz dežele, ki je rad veljal za izobraženega, je rad rabil tuje besede. Pri tem se je pa seveda zelo velikokrat urezal. Nekega dne je prišel v banko in nagovoril ravnatelja: »Gospod bankroter...« Takoj mu odgovori ravnatelj: »Zaenkrat še nisem, lahko se pa zgodi.«

Iz obzorja mladih gospodičen. Mlade gospodičice veljajo rade za zelo duhovite. Ko je šla neka taka gospodična s starši v muzej, je voditelj natanko razložil vse važnejše predmete. Med drugim je pokazal tudi kip, o katerem je trdil, da je star že nad 2000 let. Ko so muzej zapustili, je rekla z važnim obrazom:

zom hčerka k očetu: »Ta voditelj nas je pa pošteno nalagal. Kako more trditi, da je kip star že 2000 let, ko pa pišemo leta 1932.«

PISMO UREDNIŠTVA.

Organizacijam in somišljenikom.

Imamo vtis, da ste se nekoliko polenili. Saj še niso pasji dnevi. Ali res ni nič takega po obratih, delavnicah, po naših krajih, da bi bilo treba obdelati, obelodaniti in kar bi bilo kot koristen nauk ali pa opozorilo važno za vse delavstvo dotičnega kraja ali pa iz vse dežele in države?

Torej več pisati. Seveda poročila pa morajo biti jedrnat, čim krajša, pod nobenim pogojem pa ne dolgovezna.

Pozdravljeni!

Uredništvo.

Čevlji PENIK

so najboljši in najcenejši. Posebno delavski čevlji se priporočajo.

Kolodvorska ulica št 35 - Ljubljana

WALLET EXPRESS

Vašo

moško
damsko
garderobo
zlika.
kemično čisti
najceneje le

WALLET EXPRESS

Šmartinska cesta 24/II.

(kavarna „Viadukt“)

LJUBLJANA

Sprejema se tudi v trafikah:
Florjanska ul. 12, Marijin trg 6
in v shrambi gostilne Figovec,
Dunajska cesta, dvorišče.

KNJIGOVEZNICA

JUGOSLOVANSKE TISKARNE, prej K.T.D

LJUBLJANA

KOPITARJEVA UL. 6/II

Čitalnica in tvornica poslovnih knjig - Stalna velika zaloga vsakovrstnih salda-konti, štrac, journalov i. dr. lastnega izdelka

Kdor želi imeti prvovrstno bodisi slovensko, nemško ali kromatično harmoniko, naj se obrne na tvrdko

DRAGO JANC
LJUBLJANA

BOHORICEVA ULICA 9

izdelovalec harmonik

kateri lamči za vsako pri njem izgotovljeno harmoniko 2 leti. Na zalogi ima vse dele in glasove za harmonike. V Vašem interesu je, da se pred nakupom obrnete na gornjo tvrdko in priložite znamko za odgovor

Hermann Suderman:

GOSPA SKRB

Roman

Vem sicer, da je sodišče drugih misli, in bom zato mirno odesedel svojo kazen. A kdo razen mene je pa še trpel pri vsej reči? — Bratje in sestre so bili vsi preskrbljeni in oče? — za hip je ustavil in glas mu je drhtel, ko je nadaljeval. »Da, ali bi ne bilo boljše, da bi bil moj postarni oče zadnja leta življenja prebil lepo v miru pri kateri od sestra kot pa tam, kamor grem zdaj jaz?«

Usoda ni tako hotela. Zadel ga je kap in brata pravita, da sem ga umoril jaz. A brata nimata pravice, da bi sodila o tem; saj ne poznata ne mene, ne očeta. Svoj živ dan sta se brigala samo zase in meni samemu prepuščala vso skrb za mater in sestre in hišo in hrame in jaz sem jima bil dober le, kadar sta hotela od mene kaj imeti. Danes se obračata od mene, toda v bodoče se mi tako ne moreta nič bolj odtujiti, kakor sta se mi že.

»Sestri,« obrnil se je do klopi za priče, kjer sta sedeli Kati in Greta z zastrtim obrazom in jokali, in glas se mu je omeščal kot od pridrževanih solza, »sestri tudi nočeta ničesar več vedeti o meni — a njima rad odpuščam, ker sta ženski in iz mehkejšega testa — tudi imata za seboj tuja moža, ki jima je zelo lahko, da se ogorčata nad mojim strašnim dejanjem. Zdaj so vsi odpadli od mene — ne, ne vsi,« čez obraz mu je švignil sijaj, »a to ne spada sem. Nekaj hočem še povedati, pa naj tudi veljam za morilca: Ne kesam se, da je oče umrl zaradi mojega dejanja. Bolj sem ga ljubil, ko sem ga umoril, kakor pa če bi ga bil pustil pri življenju. Bil je star in šibak in kar ga je še čakalo, je bilo zasramovanje in zasmeš — živel je tako mirno življenje in bi moral tako bedno izhirati. Torej je boljše, da ga je udarila smrt kakor blisk, ki ubije človeka sredi njegove sreče. To je moje mnenje, s svojo vestjo sem vse uredil in ni treba pred nikomur dajati računa kakor pred Bogom in pred samim seboj. In zdaj me lahko obsodite.«

»Bravo!« je zavpil grmeč glas s klopi za priče v dvorano.

Bil je Douglas.

Sivi orjak je stal visoko vzravnano, oči so se mu bliskale izpod grmastih obrvi in ko ga je predsednik pozval k miru, je kljubovalno sedel in dejal sosedu: »Na tega sem pa lahko ponosen, kaj?«

23.

Bilo je dve leti pozneje veselega junijskega jutra, ko so se odprla rdeče prepletkana vrata zapora in izpustila ujetnika, ki je s smejočim se obrazom mežikal v sonce, kakor da bi se hotel navaditi, da bi mogel znova prenašati njegov soj. — V krogu je zavihel sveženj, ki ga je nosil in se malomarno oziral na levo in na desno, kakor kdo, ki si še ni na jasnem, v katero smer bi jo udaril, ki mu je pa koncem koncev popolnoma vseeno, kam se izgubi.

Ko je šel ob sodnijskem pročelju, je zagledal kočijo, ki mu je morala biti znana, zakaj zdržnil se je in bilo je na pogled, da se sam s seboj posvetuje. Potem se je obrnil h kočijažu, ki mu je s svojo polhovko prevzetno pokimal s kozla.

»Kaj je kdo s Helenentalu tu?« je vprašal.

»Da, gospod in gosposlična. Prišla sta po gospoda Meyhöferja.«

Takoj nato je že zadonelo s stopnic pred vodom: »He, hoj, saj je že tu — Elsbeth, pogledj, saj je že tu!«

Pavel je planil po stopnicah in moža sta si obslonela v objemu.

Težko krilo vrat se je nalahno in boječe odprlo in spustilo na prosto vitko, črno oblečeno žensko postavbo, ki se je z otožnim smehljajem naslonila ob zid in mirno čakala, da se bosta moža spustila.

»Tu ga imaš, Elsbeth!« je zavpil stari.

Držala sta se za roke in si stala nasproti ter si zrla v oči, potem je dekle nagnilo glavo na njegova prsa in šepetalo: »Hvala Bogu, da sem spet pri tebi.«

»In da se bosta imela čisto sama zase, otroka,« je izpregovoril stari, »se peljita lepo v dveh domov, jaz si ga bom pa ta čas privoščil steklenico na zdravje mojega naslednika. Saj mi je dobro, danes sedam k počitku.«

»Gospod Douglas!« je zaklical Pavel prestrašen.

»Oče mi je ime, si razumel! Pod večer me pošlji iskat! Zdaj si doma ti gospodar! Adijo!«

In odropotal je po stopnicah — — —

»Pojdi,« je dejal Pavel nalahno s pobešenimi očmi.

Elsbeth je z boječim nasmehom stopala za njim, zakaj zdaj, ko sta bila sama, se ni nobeden upal približati drugemu.

Potem sta se molče odpeljala na solnčno, cvetočo poljano. — — — Divji klinčki, zvončnice in kukavice so se tkale v barvito preprogo in bela travniška penuša je dvigala bele šope, kakor da so se rapršile snežinke čez cvetje. Listje srebrnih

vrb je lahko šumelo in kakor mreža svetlih travkov so se vlekli vodni jarki pod njihovimi vejami. — Topli zrak je trepetal in žolti metulji so se v dvojicah preletavali nad travniki.

Pavel se je naslonil globoko v blazine in je iz polzaprtih oči gledal na polnost ljubkih čudes.

»Si srečen?« je vprašala Elsbeth in se nagnila k njemu.

»Ne vem,« je odvrnil, »srce mi hoče stisniti.«

Smehljala se je, saj ga je dobro razumela.

»Poglej tam, najin dom!« je dejala in pokazala na »belo hišo«, ki se je lesketaje dvigala v dalji. Stisnil ji je roko, toda glas mu je odpoval.

Na robu gozda se je moral voz ustaviti. — Izstopila sta in šla peš dalje. Tedaj je zagledal, da je nosila pod pazduho bel zavojček, ki ga prej ni bil opazil.

»Kaj je to?« je vprašal.

»Boš že videl,« je odvrnila in resen smehljaj ji je zdrsnil čez obraz.

»Presenečenje?«

»Spomin!«

Ko sta stopila v gozd, je med rdečkasto svetlimi debli zapazil nekaj črnega, kar je bilo oveseno z vencu.

»Kaj pomeni to?« je vprašal in iztegnil roko.

»Kaj ne poznaš več svoje prijateljice?« mu je odgovorila. »Hotela je biti prva, ki te bo pozdravila.«

»Črna Suza!« je zavriskal in začel teči.

»Vzemi me s seboj,« se je smejala vsa zasopla, »pozabljaš, da sva od zdaj naprej v dveh.«

Prijel jo je za roko in tako sta stopila pred zvesto pošast, ki je stražila ob poti.

»Stara žival,« je rekel in pobožal sajasti kotel.

Ko sta šla tako dalje, se je vsake tri korake ozrl nazaj nanjo, kot da se ne bi mogel ločiti od nje.

»Dobro sem jo varovala,« je dejala Elsbeth, »ponavadi stoji tesno pod mojim oknom, zakaj dobili smo jo z ostalo dedščino po očetu, da se ne bi izgubila.«

Ko sta se bližala drugemu robu gozda, je pokazal na dvoje debel, ki sta stali dvajset korakov vstran od poti in rekel: »Tu je tisti prostor, kjer sem te našel v gugalnici.«

»Da,« je rekla, »tu je bilo tudi, ko sem prvič zapazila, da te ne bom mogla nikdar pustiti.«

»In tu je tisto brinje,« je nadaljeval, ko sta stopila na prosto, »kjer sva — in potem je nenadno glasno zakričal ter stegnil roke v praznino.

»Kaj ti je?« je zaklicala in se v skrbi ozrla nanj. Bil je mrtvaško blede in ustnice so mu porhtevale.

»Proč je,« je jecljal.